

Šiandieninio lietuvių kataliko religinio charakterio bruožai

Vincas Borisevičius

I.

RELIGINIS LIETUVIO KATALIKO SUSIPRATIMAS

Norint ši klausimą tinkamai išspręsti, reikia atskirti liaudį nuo inteligentų.

Mūsų liaudies tikėjimas nėra sėmoningas. Kaimiečių sėmoningas tikėjimas tik jimo ties pažinimas. Tai matyti iš to, kad daugelis nežino pačių elementarinių dalykų. Daugelis suklaidinamas materialistiniu tvirtinimu „tikėjimas yra privatus dalykas“, kad tik jimo ties temokytina tik tai bažnyčioje. Dabartinio Šv. Tvo balsas apie Katalikų Akcijos apaštalinimo uždavimą, tarsi, neregirdimas. Labai maža liaudies dalelė Katalikų Akcijai remia, o dar mažesnė dalelė supranta jos tikrą tikslą. Pav., Vilkaviškio vyskupijoje katalikiškose draugijose yra 24.097 ir nekatalikiškose 1.236 nariai. Tad iš 351.403 gyventojų susipratusių katalikų yra maža. Tas pats yra ir kitur. Pav., Telšiu vyskupijoje iš 389.302 gyventojų katalikiškose organizacijose suaugusių yra (1932 m.) 13.781 ir vaikų 8.880. Ypač žymus vyrų atšalimas: Vilkaviškio vyskupijoje jų yra vos 4.206, Telšiu vyskupijoje — 5.162.

Visa klausimų eilė mūsų katalikiškajai liaudžiai yra terra ignota. Juk kaimietis neturi gilesnių rodymų Dievo buvimui, tikrajai Bažnyčiai pažinti, jai atskirti nuo klaidatikio bažnyčioje. Kad taip yra, matyti iš katalikų tarpe sklaidžiam ne katalikiškam raštam. Adventistų, anabaptistų ir kitų sektų knygelės, netikri Šv. Rašto leidimai sileidžiami namus.

Lietuvos katalikų šeimose buvo paprotys šventadieniais iš ryto giedoti rožančius, giesmes. Tas paprotys palaikydavo žmonių religinį dvasiškumą ir dalinai pavaduodavo religinius ir dvasinius skaitymus. Giesmės jau išnyko, o religinio turinio knygos nebuvo skaitomos, kaip tai praktikuojama užsieni katalikiškose šeimose.

Nesėmonieji katalikai skaito ir prenumeruoja žymius ne katalikiškus laikraščius. Esu susipažinęs su statistiniais iš 1932 metų žiniomis Vilkaviškio ir Telšiu vyskupijoje. Pastarosios vyskupijos 26 para-

pijose iš viso 63.033 gyventoj katalikišk laikraš i skaitoma 4.490 ir ne katalikišk 1.541. Apie 30 %, vadinasi, skaitoma ne katalikiški laikraš-iai. Vilkaviškio vyskupijoje prenumeruojama 16.904 katalikiški laikraš iai ir 7.555 ne katalikiški (ne skaitant kai kuri gelton j laikraš i).

Didel dalis visai neskaito ger laikraš i . Tiems daugiausia tr ksta sis moninimo. Tokiais katalikais yra pasižym jusi katalikiška Ispanija ir Meksika. Kilus prieš Bažny i audroms, vienur (Ispanijoje) deginamos bažny ios, naikinami vienuolynai, žudomi kunigai, kitur (Meksikoje) pa- ios valdžios uždaromos bažny ios, žudomi vienuoliai, kunigai ir s moningi katalikai, šimto t kstan i tikin i j reikalams paliekamas vienas kunigas. Kaip b t m s katalikiškoje Lietuvoje, kilus didesnei audrai?

Prie šv. sakrament jimas taipgi yra nenormalioje pad tyje. Jais daugiausia naudojasi moterys. Nepraktikuojan i vis didesnis kiekis pa- sitaiko. Statistika parodo, pav., kad Vilkaviškio parapijoje iš 8.000 gyven- toj yra daugiau kaip 800 neinan i išpažinties, o Šunskuose iš 3.000 žmo- ni apie 25%. Panaš s reiškiniai ir kitur. Reikia pasakyti, kad 10% yra nepraktikuojan i katalik .

Intelligent religiniai reikalai dar daugiau susir pinimo kelia. ia išimt sudaro Ateitininkai Sendraugiai, kuri yra labai mažas nuošim- tis, ir neateitinink maža dalis. Min tus išskyrus, inteligentuose reiškiiasi liberalizmas, tikybinis indiferentizmas. Jie, tiesa, ir religini veikal ne- skaitydami, savo siel stiprina liberalizmo ar socializmo persunktais laik- raš iais. Paskait religin mis temomis intelligentai dažnai vengia. Ne- nuostabu tod l, kad intelligent bažny ioje maža matyti net jiems specia- liai skirtose pamaldose.

Ateitininkams iš dalies taipgi yra ko prikišti. Dalykas, kur ia no- riu paliesti, tiesa, yra iš doros srities, ta iau ir doros srityje padaryta klai- da veda iš l to prie indiferentizmo. Turiu galvoje draudžiam knyg skai- tym , šokius, kurie su š kiu „Visa atnaujinti Kristuje“ nieko bendra ne- turi. Tuo keliu einant ir susidaro gyvenime „pasyv s indiferentistai“, apie kuriuos pereit met Židiny s yra raš s¹. Židinio žodžiais tariant, tokie žmon s pradeda ne tik „kortuoti, gerti, flirtuoti“, bet ir visas j mo- ralinis gyvenimas skurdus pasidaro, o paskiau norima pamiršti ir religines tiesas.

Toliau reik t priminti kai k intelligentams ir liaudžiai kartu, b - tent, kaip mums r pi Kristaus religijos skelbimas kitur.

Misijose dirban i kunig yra 12.712 (1923 m.), neskaitant j pagal- binink . Pav., Kamer ne darbuojasi 33 misionoriai kunigai, kuriems pa- deda 33 broliai vienuoliai ir vienuol s, taip pat 270 mokytoj . Tie misio- noriai išlaiko 220 mokykl (24.000 mokini). Vadinasi, vienas kunigas

¹ 1935 m.. Nr. 4, 358 psl.

turi išlaikyti 8-9 mokytojus. Be ši reikal yra dar kit , kaip antai: bažny ios, kopy ios, ligonin s, spauda, prieglaudos, amat mokyklos. Vidutin sum imant, vienam misionieriui reikia mažiausia 12.000 lit metams. Visiems misij darbams reikia per metus 152.544.000 lit . Faktiškai misijos gauna apie 40.000.000 lit metams². Tiems reikalams mes duodame labai maža. Telši vyskupija, pav., tam tikslui 1934 m. yra davusi 12.700 lit , pereitais metais 9.300 lit. Imant proporcingai su kitomis katalik šalimis, Lietuvos misij reikalui tur t duoti per metus apie 250.000 lit .

Dar vien dalyk , lie iant inteligentus ir liaud , reikia paliesti, b tent, katalikišk j mokykl . Šioje srityje lietuviai katalikai yra abejingi. Gimnazij daugelyje viet esame išsižad j , kadangi š reikal reik jo paremti medžiagiškai. Katalikišk prad. mokykl mažai testeigiame. J visoje Lietuvoje yra vos 14 (Elenchus cleri 1936).

Tuom tarpu, pav., Olandijoje prieš 1860 m., kada katalikiškos mokyklos vyriausybs nebuvo subsidijuojamos, katalikišk , mokykl buvo 1.252, kuriose mok si 188.052 vaikai, dirbo 4.340 mokytoj . (Valstybs laikom mokykl tada buvo 2.959, mokini 454.296, mokytoj 11.197)³. Katalik Olandijoje (1930 m.) iš 7.935.565 gyventoj buvo tik 2.890.022, vadinasi tik 36,42%. Panašiai kaip Lietuvoje ten buvo 5 vyskupijos. 1934 m. Olandijos katalikai tur jo 2.678 pradžios mokykl , kuriose dirba 14.199 mokytojai ir mokosi 476.930 vaik . Nuo 1920 m. katalik mokyklos išlaikym gauna iš valstybs . Be to, Oland katalikai turi 59 gimnazijas, Nimwegene universitet (nuo 1923 m.) ir Tilburge (nuo 1927 m.) Aukšt j Komercijos mokykl ⁴. Lietuvoje katalikišk gimnazij jei priskaitysime iki 10, tai bus gerai.

Dorinis gyvenimas taip pat yra sumenk j s.

a) Moteryst s sunkenybi vengimas. Pastoracijos darb dirbantiems yra žinomi neomaltuzianizmo prasikaltimai. Tai plaiiai pastebima ne tik inteligent , bet ir kaimie i tarpe. Negimusi vaik Lietuvoje per metus nužudoma nuo 8.000 iki 10.000. Kad neomaltuzianizmas Lietuvoje labai ple iasi, matyti iš to, kad Lietuvoje gimimai maž ja. Pav., 1000 gyventoj ⁶:

1843 m. gimim	buvo	34,5	1882 m. gimim	buvo	33
1853 " "	" "	39	1923 " "	" "	28,3
1863 " "	" "	40,5	1926 " "	" "	28,5
1873 " "	" "	42,6	1927 " "	" "	29,4
1883 " "	" "	34	1928 " "	" "	28,8
1888 " "	" "	34,7	1929 " "	" "	27,2

² Arens S. J., Handbuch der kathol. Missionen 75, 279.

³ Hentzen C., Die Lösung des Schulproblems in Holland, 1928, 14.

⁴ Ten pat.

⁵ „Spauda ir Gyvenimas“, 1933 m., 24 psl.

⁶ „Tiesos Kelias“ 1931. Depopuliacija ir Pastoracija, pusl. 156, 157; Lietuva skaitmenimis 1918-1928, pusl. 4.

Inteligent šeimose kas kart daugiau pasitaiko neištikimybė. Neištikimybė ir iškrypimai, tikybos keitimas, naujų neleistinų jungtinių sudarymas nebe nauji. Lietuvoje per metus užregistruojama apie 4000 lytinis ligomis susirgimų. Labai didelis nuošimtis pavainiki. Vilkaviškio vyskupijoje 8 parapijose 1933 m. gimimų buvo 1.731, iš kurių pavainiki — 6,9%. Man žinoma parapija, kurioje 1934 m. pavainiki buvo, 33%. Žemaičiuose 1934 m. pavainiki buvo 10% (oficialios parapijų žinios).

b) Girtybė taipgi labai paplitusi. 1934 m. per 9 mėnesius degtinų sarduota už 17.899.793 litus. Degtinų su kitais svaiginamais gėrimais Lietuvoje per metus išgeriama už 80—100 milijonų litų, vadinasi, vienas asmuo per metus prageria 40 litų⁷.

5) krikščioniškosios moralės reikalai jam gana tolimi,

Iš to, kas pasakyta, galima padaryti išvadą, kad lietuvis katalikas:

- a. nėra giliai susimontavęs tikybiniuose klausimuose, ir todėl
- b. nepilnai supranta katalikiškos spaudos reikalą,
- c. mažai jaukia katalikišką mokyklą naudos,
- d. nebrangina Katalikų Akcijų,
- e. krikščioniškosios moralės reikalai jam gana tolimi.
- f. sėmoneg katalikų dorinis gyvenimas taip pat turėtų dar žymiai pakilti.

II.

KOKIOS TŲ NEIGIAMYBŲ PRIEŽASTYS IR KAS DARYTI?

1. Pastoracijos trūkumai.

Kokia priežastis, kad mūsų liaudyje ir inteligentuose reiškiasi neigiamas bruožas? Nėra abejonių, kad to reiškinio didžioji priežastis — pastoracijos trūkumai. Tai sakydamas, nenorėčiau visos kaltės versti mums patiems (kunigams). Žinome, kad rusų laikais buvo nelemtos pastoracijai sąlygos. Tada katalikiškos organizacijos buvo suvaržytos ir tai galėjo gyvuoti vos nuo spaudos atgavimo. Spausdintas žodis taip pat iki karo ne stengėsi leisti, tuo būdu ne daug prisidėjo prie katalikų simonijoms. Be to, pati pastoracija negalėjo išsivystyti kaip Vakarų Europoje. Žinome, kad seminarijas nebuvo galima priimti pakankamo kandidataus kiekio, bet tik tiek, kiek leido to laiko valdovai. Vienuolynai taipgi buvo uždaryti. Todėl Lietuvoje visada buvo jaučiamas pastoracijos darbininkų trūkumas. Katechizacija, mokyklos, ypač individualinė pastoracija negalėjo būti reikiamai tvarkoma:

⁷ „Žemaičių Prietelius“, Telšiai, 1935, 5 nr.

Nebeieškodami ia kaltinink , ieškosime priemoni , kuriomis gal tume lietu v katalik s moninti, padaryti j praktiškesn katalik .

Pasauliniai inteligentai katalikai reiškia mums kai kuri pageidavim . Jie nori, kad kunigai b tume ne tik lyg s su pasauliniu inteligentu, „bet visa galva aukštesn s moralin s ir savo specialyb je intelektualin s asmenyb s“⁸. Tai n ra abejon s, kad darban stoti be ši dviej savybi n ra manoma. Apie šias kunigo savybes ia nekalb siu, kadangi ne tik Tiesos Kelyje šis klausimas buvo gvildentas⁹, bet ši met enciklikoje Ad Catholici Sacerdotii paties Šv. T vo nurodymai duoti. ia kalb siu tiktai k ir kaip kunigas turi dirbti, kad lietu vio kataliko fides sit rationabitur et viva.

Pamokslininkams prikišamas sustingimas ir atsilikimas (Židinys I. c.). Kad to neb t , reikia ne tik gerai ruoštis pamokslams, bet ir tur ti ne tik tinkamos pamokslin s, bet ir pagalbin s literat ros, pav., Šv. Rašto komentori , reali Šv. Rašto Konkordacij , Bažny ios t v rašt , plat j katekizm , pavyzdži knyg , teologini ir asketini veikal . N ra abejon s, kad tinkamas pasiruošimas pašalin s ydas.

Nepakanka pamokslui tinkamai ruoštis, reikia b tinai sistemingai vi s katalik Bažny ios moksl išd styti. Tai bus galima padaryti, sakant katechetinius pamokslus (plg. 1332 kanon) ir atskirai mokant platesnio katechizmo jaunim per kelet met , kaip to reikalauja Šv. Kongregacija Concilii¹⁰. Šveicarijoje tai daroma jaunimui, baigusiam mokykl , iki 19 met amžiaus. Šv. Kongregacija Concilii min tame dekrete, tur dama galvoje a) t v ner pestingum , j religin tamsum , apsileidim religinio aukl jimo srityje, b) nepalankius valstybi statymus vaik aukl jimo srityje, c) sekmadienin sport ir d) nauj j stabmeldži propaguojamas id - jas, primena kunigams, kad 336, § 2, 1333 § 2, 1336 kanonai, lie i katechizacij ir pamokslus, b t vykdomi. T pati Šv. Kongregacija pastebi, kad katechizmui, kaip krikš ioniškojo gyvenimo pagrindu, nereikia gail tis pasitarim , studij , darbo.

Katechizacijos darbas dažnai šlubuoja. Jis kartais pavedamas net bemoksl ms merginoms. Žinoma, iš tokio darbo negalima tik tis, kad vaikas b t tinkamai paruoštas. Ta pati Kongregacija nurodo, kad katechizacijai be klierik (1333 kan. § 1) ir vienuoli , (1334 kan.) galima panaudoti pasaulie ius., bet tik tinkamus. Šv. T vui aprobavus, Kongregacija sako, kad b t steigta Krikš ioniškojo Mokslo sodalicija, kuri priimami, kurie tinka mokyti katechizmo ir sugeba palaikyti vaik tarpe drausm . Ši tad sodalicija gali b ti nari kiekiau ne didel , bet turi b ti

⁸ Židinys, 1935 m., Nr. 4, 361 psl.

⁹ 1934 m. 338 pusl., 1936 m. Nr. 1, 38 pusl., Nr. 2, 76 p. ir kit.

¹⁰ Decretum de catechetica institutione impensius curanda et provehenda, Acta Apost. Sedis, 5. IV. 1935.

¹¹ Šiame s ryšy skaitytina kun. K. Žitkaus studij I „M s abiturient s religinis veidas“, tilpusi Lietuvos Mokykloje 1936 m., Nr. 2.

kvalifikuota. Tokie žmonės katechizacijos darbui turėtų pasiruošti, lankydami kursus, kuriuose didimi tikėjimo pagrindais, šv. istorija, Bažnyčios istorija. Plg. Šv. Tavo Pijaus XI nurodym iš 29.VI.1823 m. raštu Motu proprio: Orbem Catholicum. Katechizacijos ir pamokslų sutvarkymas šv. Kongregacijos pareigojamas, kad intermortuam nostrae aetatis fidem atgaivinus.

Bet kaip daryti su tais, kurie bažnyčios nelanko? Čia reikia panaudoti Katalikų Akciją ir individualią pastoraciją. Čia kalbama šiuo tikslu apie individualią pastoraciją, kuri yra naudinga katalikui visokeriopu būdu suaktyvinti; sėdinti tikybinių būdu, traukti Katalikų Akciją, doriškai pakelti. Užsieniuose šis pastoracijos būdas labai praktikuojamas. Kunigai, lankydami ar pasiligoję, ar šiaip pasišalę katalikų, kelia rūpimą pastoracijos klausimą ir tikinčia, skatindami savo pareigas atlikti.

Individualios pastoracijos reikalavimai ne tik aukščiau nurodytoji priežastis, bet ir tai, kad ne visiems tie patys argumentai tinka. Išganytojas individualios pastoracijos reikalingumo mokytis ir pats davė pavyzdį, kalbėdamas apie vienos sielos svarbą, duodamas palyginimą apie pražuvusį avilį, pamėstą pinigais, džiaugdamasis dėl vieno nusidėjusio sugrįžimo (Luk. 15, 4—8). Išganytojo veikimas tų patvirtina. Jis moko moterį prie Jokūbo šulnio (Jon. 4, 7), atlanko Zacharijaus namus (Luk. 19, 2), moko jaunikaitį (Luk. 9, 57) ir t. t. Apaštalai, Jėzus pavyzdžiu, lanko sveikus ir ligonius namuose, juos moko (Ap. Darb. 20, 20) Bažnyčios istorija tų pat rodo. Katechumenais, nusidėjusiais, atgailotojais Bažnyčia rūpinosi atskirai¹². Šv. Jonas Chrizostomas tvirtina, kad pastoracija turi būti individuali, nes ganytojas turėtų atsiskaityti iš omnium et singuliorum. (Homilia 34 in epist. ad Hebr.). Šv. Grigalius Didysis Homil. II in Luc.) kartoja mintį: „Curare namque sacerdoti necesse est, quae singulis dicat unumquemque qualiter moneat“ (o. c.).

Kad sektis pastoracija, ypač individuali pastoracija, trumpai priminsiu savybes, kuri privalo kunigas:

„Ut Christo lucreris oves, haec accipe Pastor:
Sanctus, amore Dei fervens, humilisque refulge:
Si patiens, fortis doctusque: negotia (saecularia) sperne,
Rumoresque fuge: urbanus simul esse memento“¹³.

Nereikia pamiršti, kad viena iš sėkmingiausių priemonių gydyti širdį yra kuo reikalingas rūpinimas. Bažnyčia nuo savo gyvavimo pradžios rūpinosi našlėmis, našlaičiais, pamėstais vaikais. Diakonai rūpinosi kuo reikalingais. Bažnyčia net savo maldose reiškia tų mintį, prašydama kuo ir sielos sveikatos: Haec hostia ... corpora mentesque sanctificet (Secreta fer.

¹² Krieg, Wissenschaft der Seelenleitung I, 88.

¹³ Epitome Theologiae Pastor. Micheletti, I, 81.

III post Dom. IV Quadrages). T pat kalba oratio Confessorum non Pontificum, t pati skaitom ketvirtojo sekmadienio po Trij Karali mišiose. Šio steb tino realizmo mint daugelyje mald rasime.

Ta iau k no reikalais r pintis galima tiktai, turint galvoje siel . Šv. T vas Leonas XIII duoda ia aišk nurodym (Graves de communi, 18., I. 1891).

Tai yra bendrosios pastabos. Kadangi kiekvienas žmogaus gyvenimo laikotarpis turi sav savybi , palinkim , kryp i , dorybi ir klaid , tod l apie juos reikia atskirai kalb ti. Jei šiandien visuomen je tiek daug nei-giamybi , matyti jos kilo tod l, kad nesir pinta ypa iai vaiko amžiumi, nekreipta pakankamo d mesio jaunatv je. Šiandien norint gydyti visuomen , reikia prad ti nuo vaik , sustiprinti d mes jaunuomen , tinkamai r pin-tis suaugusiais.

2. Konkret s nurodymai.

a) Kas reikia daryti su vaika is? Per maža r pinamasi vaik aukl jimu, ne vertinamas j aukl jimo svarbumas. Juk, kai mažas gyja ku-ri yd , kaip antai: neklusnumo, savimylos, prieštaravimo, nekuklumo, ta yda ir subrendus lydi. Panašiai esti ir su tuo, kuris ko neišmoka iš ma-žens, toliau sunku t tr kum papildyti. Visiems suprantamas aukl jimo svarbumas, tod l vairi paži r žmon s griebiasi šio darbo. Sta iai eina kova d l vaiko sielos.

Bažny ia turi teis ir pareig tvarkyti vaik aukl tojus, n ra abejon s, kad Bažny ia k dik Kristuje (1 Kor. 3, 1) turi užauginti iki „pilnai žmo-gumi subr stant“, kaip sako šv. Povilas (Efez. 4, 13).

Mes tod l turime priminti t vams j pareig vaik aukl ti. Nežinia kiek paveld jimas daro takos vaikui, bet kad daro, tai yra tikra. Ne tik fizines savybes vaikas paveldi iš savo t v , bet ir moralines bei intelektu-alines. Juo labiau vaikai pasisavina t v ir aplinkumos pavyzd . O tuo tarpu t vai labai dažnai 4—5 met mažut lius nekreipia d mesio, j re-liginiu aukl jimu nesir pina. Pasitaiko gird ti t vus kalbant: „dar yra laiko“, „jie dar nieko nesupranta“, „tai gali vaikui pakenkti“ ir t. t.

Pedagogas Tothas, kartodamas Paulso žodžius, pabr žia, kad neperd ta yra nuomon , kad „vaikas per pirmus keturis metus daugiau išmoka, kaip keturi universiteto met laikotarpyje“¹⁴.

Mums pirmiausia tod l reikia r pintis t v išaukl jimu, kad jie gal t padaryti lemtos takos vaikams. T v susirinkimuose reik t gvildinti šie klausimai: vaik valios stiprinimas, pavojai jiems, pabr žti pavyzdžio svarbum , vaikams tinkami malonumai, apie alkohol , kaip diegti vai-kui šias keturias dorybes: Dievo baim , tiesos meil , klusnum , kuklum .

¹⁴ Toth T., Jugendseelsorge 58.

Motinos tur t b ti labiau pasiruošusios aukl jimo pareigoms. Svetur, pav., Belgijoje mergait ms ruošos mokykl , jei nesuklysiu sakydamas, yra apie pustrė io šimto. Ten mergait s gauna žini iš savo specijalyb s, bet ir mokomos kantriai nešti gyvenimo vargus. Tos mokyklos paruošia gyvenimui, kad v liau gal t b ti gera šeimos aukl toja. Pas mus kad ir yra keletas panaši mokykl , tai toli gražu j kiekis per mažas, jos m s žmoni tinkamai nevertinamos ir jos ne visos gali paruošti gyvenimui, nes kai kur nekreipiama pakankamo d mesio antgamtin gyvenim . Panašios krypties mokykl kaip užsieniuose tur tume tur ti daugiau. Toki mokykl baigusii mergait , tapusi šeimos motina, sugeb s ir vaikus aukl ti. Motinos aukl jimas bus tada naudingiausias, nes motiniškos širdies nestengia pavaduoti n geriausia aukl toja.

Kalb dami jau tiesiogiai apie aukl jim , turime pasakyti, kad gimtieji namai vaikui tur t b ti bendros religin s praktikos namai. Motinos turi priži r ti vaik žaislus, kurie dabar dažnai visai nekontroliuojami. Tie žaislai dažnai b va priežastimi vairi iškrypim . Labai dažnai šeimos, netekusios g dingumo, pa ios vaikus tvirkina, pav., eidamos bendras maudykla. Kaimuose kitos r šies pavojus nekreipiama d mesio. ia vaikai taipgi išmoksta ištvirkauti, jei t vai nepaiso aplinkumos: žmoni kalb , darb , apsileidimo. Pavoj vaik sielai sudaro šoki ži r jimas. D l šios priežasties per anksti sužadina nervai ir vaizduot , per aukšti vaikai subr sta.

Palaim arba prakeikim vaikams gali suteikti ir paveiksluotoji spauda.

Šie dalykai siel ganytojui neturi b ti svetimi, kol vaikas yra visiškoje ir, galima sakyti, išimtin je t v globoje. At jus katechizacijos laikui, kunigui privalu ir toliau stropiai bud ti. Nuo s žiningo katechizavimo, kaip jau pirmiau min ta, labai daug priklauso krikš ioniškojo gyvenimo klest jimas. Tod l Bažny ia ši pareig itin pabr žia. Tod l katechetas arba mokykloje kapelionas turi r pintis, kad jo tiesioginiai vaikui tiekiamasis mokslas nepavirst vaiko atmintyje negyvu dalyku arba vien tik sužinojimui teb t lygus. Gautasis mokslas turi b ti gyvenimo maistas, elgesiui taisykl s. diegt moksl kunigas toliau turi palaikyti. Bažny ia ši pareig primena: Ut quae sunt bona nutrias (katechizacija) ac ... quae sunt nutrita custodias (Dom. V. pt. Pentec. oratio). Deja, daugelio vaik dvasinis gyvenimas, tarsi, su katechizacija baigiasi. Daugelis išpažinties ateina po pus s met , net po met , nes niekas vaikui tos pareigos neprimena. Be to, vaikams pamoksl li bent retkar iais ir tai nesakoma. Senov je katechumenai sta iai tikybin noviciat atlikdavo, mokydamiesi tik jimo ties kelis metus, gyvendami drausm je, kaip kad kalba šv. Ambraziejus savo veikale De Mysteriis. Tik po keli met bandymo vir perfectus (Efez. 4, 13) pasidarydavo. Dabartinais laikais tas pats uždavinys turi b ti at-

liekamas po krikšto. Reikia prižiūrėti, kad vaikai maldos gyvenime neapleist, kad dažnai eitų šv. sakramentą, pagal išgales dalyvautų pamaldose šventadieniais. Teorija ir praktika turi eiti kartu. Juk ir po pirmosios Komunijos geiduliai lieka gyvi, kurie gali sužadinti tokią ugnį, kuri ateityje gresia sunaikinti visa kas gera. Todėl iš mažens reikia išdirbti vaikus habitum religiosum.

Kaip tinkamiau prieiti kunigui prie vaikų sielos?

Kunigas turi prisitaikyti prie vaiko supratimo, jo jausmų. Kunigas turi būti omnia omnibus, su jais turi mstyti ir jausti. Kunigas turi būti panašus Išganytojui, kuris vaikų širdis prie savęs patraukė (Mork. 10, 13). Išganytojas ypatingai palaiminimui pareiškė, sakydamas: „Kas tik priima vieną tokį mažą ir mano vardu, mane priima“ (Mat. 18, 5). Nereikia taipogi pamiršti, kad Išganytojas, tai pabrėžęs, tuojau kalba apie vaikų pikintojus (Mat. 18, 6).

Taigi, pedagogas turi turėti turtą prie vaikų patraukimui ir meilę, kuriuos turėjo Kristus; tada kunigui nestigs patvarumo, kuris taip reikalingas šiame darbe. (Kunigas, pasipuošęs Kristaus meile, bus malonus ir geras tiems vaikams, kurių išorinį išvaizdą nėra maloni, kurie yra net blogi. Ši kunigo savybė laims vaikų širdis, sigys juose pasitikėjimą, suras žodžių vaikams pašnekinti. Jei žodis gali būti gera sėkla, kuri neša gerą vaisių, tai juo labiau geras elgesys sugebės tai padaryti.

Iš kitos pusės aštrumas artim santykių nesudarys, o ironijos santykius atšaldys; taip kalba net labai gili pedagogai¹⁵. Be to, kadangi žmonės labai jaučia, kas nesuderinama su kunigo garbe, o ypač vaikai stebi išorinius veiksmus, todėl kunigas turi būti labai tvarkus savo kalbose, apdare, savo visame elgesyje.

Kunigas ir mokykloje diegdamas savo idėjas, turi laikyti drausmę ne aštriomis priemonėmis, bet tinkamu elgesiu priversdamas save gerbti ir mylėti. Juos kmingiau ta kunigui meilė reikšis, jei kunigas kilnų savo elgesį derins su pedagoginiais reikalavimais, naudodamasis moderniomis pedagoginėmis priemonėmis, kaip antai, vartodamas reikalingus paveikslus, epidioskopą ir t. t. Labai teisingai pastebėję Tothas, kad „kol kunigas mokinio akyse yra tik mokytojas, tol tikybės darymas negali būti vaisingas. Jei tačiau mažieji kunigai gerbia kaip savo motiną, didesnieji kaip savo tėvą, didžiausieji kaip savo vyresnįjį brolį, tada kunigas ne tik teiks naudą mokiniui protui, bet ir jį širdžiai bei būdi. Tada kunigo pamokos bus ne tik mokslas, bet bus tikras doras gyvenimui auklėjimas“¹⁶.

Dažnai atrodo, kad kunigo pastangos eina niekais. Galybės blogos takos iš pusės nerpestingai tvirtinti, iš gatvės, blogą vaizdą, raštą veda nusi-

¹⁵ Krieg, Wissenschaft der Seelenleitung I, 102.

¹⁶ Toth T., Jugendseelsorge 76.

minim . Iš ties , kaip vienas rašytojas yra išsitar s: „vaikai yra savotiški padarai — nekalti kaip angelai, puikyb s pilni kaip karalai iai, dr s s kaip karžygiai, tušti kaip povai, užsispyr kaip asilai, nesuvaldomi kaip kumeliukai, pretensingi kaip mergait s“¹⁷. Iš ties , kiek ia meil s reikia tam vaikui tinkamas v žes statyti. Meil galima palyginti su kompasu adat le, kurios padedami galime leistis nežinomus mišk tankumynus. Ta adatl , kad ir kažin kaip j kreiptum, vis rodys tam tikra kryptimi. Taip ir meil vaiko sielos gelmes taikys. Kristaus kilnia meile vaduodamiesi šventieji kaip Jonas Bosko, Pranciškus Ksaveras, Pranciškus Salezietis labai daug padar . Šv. Jono Chrizostomo žodžiai: Nihil pastorali mansuetudine vehementius¹⁸.

Pedagogai šiam kilniam aukl jimo uždaviniui labai rekomenduoja vaik amžiui pritaikytas draugij les¹⁹.

Pas mus irgi griebiamasi ger j priemoni ir kai kur jau galima g r tis gerais aukl jimo vaisiais. Vaik draugij l s padeda vesti vaikus Bažny i . Kai kuriose parapijose vaikai pratinami prie m nesin s išpažinties. Kai kur tomis progomis sakomi trumpi, jiems pritaikyti pamoksl liai. Juos reik t sakyti, jei ne kas m nuo, tai bent kai kuriomis švent mis, kaip antai : per š.v. Kazimier , per šv. Aloyz , per Atvelyk ir t. t. Iš mažens vaikai bus pratinami bažny ioje prie tvarkos, ramiai laikytis, susikaupti. Tos ir kitos doryb s labiau sišaknys, jei bus s moninami. Iš ties , su Paryžiaus universiteto kancleriu Gersonu († 1429 m.) reikia pasakyti: A pueris debit inhoari reformatio ecclesiae²⁰.

b. Kalbant apie pastoracijos naudingum , negalima pamiršti j a u n i m o . Nuo 14—24 met yra savarank jimo amžius. Iš šeimos gyvenimo per jimas pasaul sudaro daugiausia pavoj . Jaunuolis nori savarankiškai gyventi, bet neturi pakankamo patyrimo, o pagund daug. Jo draugai dažnai padaro jam dvasini žaizd . Tik jimui ir dorai pavojai taip vair s, kaip vairi žmogaus asmenyb , temperamentas, pažinimas, gyvenimo s lygos, aplinkuma, pašaukimas, darbas, kaime ar mieste gyvenimas. Viena aplinkyb tampa vienam pavojumi, kitam kita. „Šiame amžiuje jaunuolis yra lyg paruoštas važiuoti, užkurtas autas, kuris dreb damas kelion s laukia; jis jau ia, kad gali vykti sprogimas, jei jis nebus paleistas važiuoti, jei jis savo j gos ne kinkys darb . Adomas ir Ieva iš dulki sutverti, jaunuoliai iš elektros“. Šiuos vieno amerikie io pedagogo žodžius kartoja Foersteris ir Tothas²².

¹⁷ Ten pat.

¹⁸ Ten pat 84.

¹⁹ Krieg, Wissenschaft der Seelenleitung I, 114.

²⁰ Toth, Jugendseelsorge 302.

²¹ Foerster Fr. W., Erziehung und Selbsterziehung, 1917, 210.

²² Toth T., Jugendseelsorge 168.

Jaun žmog puola nežinomi jausmai ir geismai, ir jaunuolis dažnai tampa j auka, jei jis nevedamas. Gyva jauno žmogaus vaizduot , kuri netikra šviesa nušvie ia gyvenim , j klaidina. Jaunuolio silpna valia nestengia atsispirti. Statistika li dnu s duomenis teikia. Vaikin es nuo 85 iki 98% iškrypusi doros atžvilgiu, mergin iki 30%²³.

Šiame amžiuje pasireiškia jaunuoli atšalimas nuo Bažny ios. To atšalimo priežastis dažnai yra jaunuolio darbas, kuris savaim e atitolina nuo religijos ir jos atstov . Kita priežastis yra, kad jis mano jau nebe vaikas es s. Kartais jaunuolis b ga tod l, kad jis kunigo buvo užgautas arba jo artimieji yra nuo Bažny ios atšal .

Kunigas, r pindamasis jaunimo siela, turi vengti jaunuoli užgauti. Jis visada turi b ti jaunuolio prietelius, nors tas jaunuolis ir ne visada tinkamai su kunigu pasielgt .

ia kunigui pastoracija tik tada gerai seksis, jei pirmiau jis yra mokamai dirb s su vaikais: Kas katechizacijos metu, draugijiniu vaik gyvenimu, per m nesines išpažintis pas ta, dabar kunigas ne tik turi palaikyti, bet ir toliau pl toti. Dažnai ir vairiais b dais jaunuoliui reikia pabr žti, kad kart pražudyta nekaltyb niekad, kad ir didžiausias atgailas darant, nebeatgaunama. Nuolankumas ir skastyb bei susivaldymas nuo svaiginam j g ral yra labai svarbios doryb s, bet jos yra saugojamos trapiuose induose. Kunigas tod l turi sigilinti priežastis, kurios naikina tas dorybes, nurodyti antidot .

k pozityviai kreipti jaunuolio d mes? — Tothas labai teisingai, iškeldamas jaunuoliui imponuojan ius dalykus, b tent tai, kas didinga, kas nepaprasta, pataria rodyti švent j pavyzd , j heroizm , sav s išsižad jusi Bažny ios karžygi kilnius pavyzdžius, romantišk misijonori gyvenim , kas daroma katalik jaunimo svetur (o. c. 169). Ypa iai nupuolusiems duotina vilties kilniais pavyzdžiais ir taikyti taisykles aistroms valdyti²⁴.

Kokiais dalykais, be pirmiau min t , reikia r pintis jaunuoli pastoracijoje? — Katechizacija katalikiškuose kraštuose daroma iš jusiems iš mokyklos, ji ir mums, kaip anks iau min jau, dabar yra sakyta. Katechetika nurodo, kas reikia d styti tokioje katechizacijoje. Be teikiamo mokslo toliau paaugusi j katechizacija svarbi ir tod l, kad jaunuomen nenutraukia su kunigu ryši . Kunigas gali apskritai ži r ti jaunimo dorino gyvenimo, suteikti nurodym prieš kylan ias abejones ir perserg ti nuo pagund . Tokioje katechizacijoje nušvie iami Bažny ios gyvenimo svarbesnieji vykiai, gvildenami kai kurie reikšmingi pasaulio istorijos dalytai, senoji Bažny ios drausm krikšto atgailoje, katakomb gyvenime, vis bažnytini met apeigos.

²³ Grassmann, Sexualpädagogische Fragen I, 4.

⁵¹ Tanguerey, Theologia mor. II, 103.

Teko gird ti, kad pas mus vienoje parapijoje klebonas suruoš s jaunimui trump katechizacij , kuri pra jusi su dideliu pasisekimu ir nauda. Žinoma, laiko atžvilgiu, neprilygsta tai užsieniuose praktikuojamai katechizacijai, bet vis d lto ir tas trumpas susitikimas su jaunuomene daug duoda naudos.

Kas pasakyta apie kunigo elges su vaikais, tas juo labiau tinka, kalbant apie jaunuolius. Su jais kunigas turi elgtis kilniai ir nuoširdžiai, bet rimtai ir stengtis j neužgauti.

Jaunuoli sielos apsaugai tarnauja šv. sakramentai. Tai rodo patyrimas. ia reikia r pintis, kad jaunimas neapleist m nesin išpažinties. Žinoma, tik su tokiu jaunimu pavyks m nesin išpažintis, kuris bus j prat s dar vaikyst s metuose. Be to, reikia labai stropiai r pintis, kad jaunuoliai šventadieniais neapleist šv. Miši klausymo. Tai bus nesunku, jei vaikais tebeb dami, pagal išgales, šios pareigos nebus apleidin j . Smerktinas ta iau paprotys jaunim skatinti išpažinties ir lankyti bažny i barimais. Pastoracija yra menas prieštaraujan iai valiai pakreipti, kad ji noriai sunk darb atlikt .

Kunigas turi kreipti d mes visas aplinkybes, kurios jaunuolio sielai sudaro pavoj . T aplinkybi sumin tinos šios: jaunuolio draugyst s, pažintys, teatrai, kinas, klubai, šokiai, nekatalikiškos draugijos. Katechetinis darbas ir pamokslas neteiks naudos, jei kunigui nepavyks susilpninti sielos pavoj . ia kunigas turi tur ti sau pagalbininkais ne tik t vus, bet ir kit pasaulie i . Jei kunigui nepavyks norimo darbo padaryti, tai tegu daro bent tiek, kiek išgali.

Reikia r pintis spauda, kuri jaunimui gali pagelb ti ir pakenkti jo k no ir sielos reikalams. Labai dažnai t vai saugoja vaikus, kad nesusirgt , saugoja j apdar , kad nesudraskyt , bet kad siel nesutept blogais raštais, jie maža r pinasi. Juk bloga knyga naikina tik jim , sužadina abejones, nuodija sielos ramyb . M giamieji romanai sužadina jauno žmogaus jausm gyvenim , jo vali past m ja bloga kryptimi, kartais nervus suardo. Pagaliau roman skaitymas nuveda seksualin iškrypim . Blogos knygos nuodai yra pasl pti gražia forma. Prieš blog knyg kov reikia prad ti dar mokykloje, rodin ti jos praž tingum , pareigoti, kad, abejodami knygos gerumu, kreipt si kunig . Pozityviai reikia taipgi dirbti, steigiant knygynus, juos nuolatos papildant geromis knygomis.

Pažintys taipgi sudaro didel dorai pavoj , dažnai net past m ja ekonomin praž t, žudo gyvenimo laim ir naikina šeimos ramyb ir taik . Lengvap diškos pažintys veda lengvap dišk moteryst . V lesniame gyvenime dažnas pats savo jaunyst s klaidas pripaž sta. Taip, pav., viena moteris klebonui yra pasakiusi, kad ji keikianti kunig , kuris leido jai ištek ti už sta iatikio. Kaip ji b t griež iau persp ta padarius, tai kitas dalykas, bet vis tiek persp ti reikia.

Su pažintimis reikia laikytis šios taisyklės: ji yra leistina, jei du asmenys mano sudaryti moterystės ryšius ir be to neilgai trukus. Bet tinai apie tai pažinti turi žinoti ir tave.

Vakaravimas taipgi pavojinga. Prieš tokias sueigas nepakanka iš mokyklos tikslai priminti. Kartais reikia pasakyti atskirai tam tikslui pamokslinti, veikti per draugijas, per išpažintus, kalbintis atskirai su juosiais.

Šokiai ne visi lygiai yra smerktini, bet ir nepatartini, o tik kai kurie toleruoti. Šokių blogumas priklauso ypač nuo aplinkybių: laiko, būdo, vietos, asmenų. Dabartiniai šokiai, tiesa, dažnai žudo kuklumą, dažnai traukia nuodėmę. Svarbiausia, tačiau, reikia rasti pintis, kad jaunuoliai nelytų viešose šokių, kuriose akis nestebinti. Kadangi kiekvienas protis sunkiau būra išgydomas, todėl reikia stengtis daryti tokias mokyklose, kad jaunuoliai būtų su šokiais atsargesni. Jei matome, kad šokis tampa nuodėmės priežastimi, tada, jei nepasižada tū malonumū mesti, kartais neduoti net išrišimo, nes šokis yra virtęs proxima occasio peccandi. Jei šokiai jau neišvengiami, tai vengti naktini pasilinksminimų. Be to, vengti naujoviškų nepadorių šokių ir nepadorių šokiuose asmenų.

Nereikia pamiršti, kad kunigas, reikalaujamas visai šokius panaikinti, nieko nepelnys. Geriausia stengtis šokių tvarkyti, daryti tokias per jaunimo draugijas ir kitas organizacijas.

Kunigui taip pat turi rasti jaunimo dainas ir žaislais. Ir šios pramogos gali būti geros ir blogos.

Miesto gyvenimas moraliai labiau sugėdės negu kaimo, todėl norint vykti miestą reikia perserginti. Jei jau miestą atvyksta, reikia stengtis, ypač su draugijų pagalba, juos globoti. Jaunuolius, atvykusius miestą, gera pavesti kurios šeimos globai.

Be pavojų šalinimo, ne pro šalį bus šie ir pozityviai daryti. Gera yra stiprinti jaunuolio geras savybes, sveikos garbės pajautimą, tiesos meilę, teisingumą.

c. Klausimo pilnumui reikia paliesti bent kiek ir studentų gyvenimą, nes jos lygos yra ypatingos. Jos sielos reikalais aukštojoje mokykloje nesirūpinama netiek, kiek kapelionas rūpinosi gimnazijoje. Studentai yra busimieji tautos vadai. Atmosfera, kurioje studentai gyvena ir gyvenimui ruošiasi, yra, apskritai imant, ne palanki. Kai kuri mokslas atstovų dalis nepalankiai nusiteikęs apreiškėtosios Tiesos atžvilgiu. Neabejotinai jis padaro neigiamos takos. Tokiose aplinkybėse gyvenantiems, neturint gilesnio teologinio pagrindo, nėra lengva išsilaikyti. Šia dar nepalanki draugų aplinkuma. Juk gal pilnai neturime 25% studentijos, kuri drisiai pasirodo su savo katalikiška pasaulžiūra.

Su tik jimu nyksta ir padorumas. Lytinis ligų išplitimas pakankamai tai paliudija. Iš tiesų tai ir ne nuostabu, kadangi tikslai tik jimas pa-

dorumui teduoda tvirt pagrind . To tik jimo neturintieji neleistinus lytinis veiksmus laiko prigimties reikalavimu. Taip yra pareišk Münchene studentai 1913 m. konferencijos metu²⁵. Statistinis žinios t pareišk pilnai patvirtina. Iš 170 universieto student 45% dar mokiniams tebedami jau buvo tur j lytinis santyki . Iš j 73% buvo užsikr t lytinis ligomis. Grassmannas²⁶ paduoda vien žini , iš kurios matyti, kad 20% aukštesni j klasi mokini yra sirg lytinis ligomis²⁷.

Tiesa, šie duomenys iš svetimio krašto, bet n ra abejon s, kad ir pas mus ne angelai, juoba, kad aukl jimo s lygos pas mus vis blog ja. Tod l paprastosios pastoracijos mokslus einan ios jaunuomen s tarpe nepakanka, nes, kaip kard. Fulhaberis sako, studentai „savotiška kalba kalba, kuri ne kiekvienas siel gydytojas supranta“²⁸,

Studentija kai kur turi sav kapelion , kurie paprastai yra ne tik gilaus teologinio mokslo, bet ir gerai orientuojasi scholastini je filosofijoje, yra susipažin su modernine filosofija, jiems ne svetimi n gamtos mokslai ir naujosios literat ros siekimai. Visa jo asmenyb studentams turi b ti artima ir patraukli. T pa i savybi reikalauja ir m s inteligentai, kad kunigas b t : „platesnio apsiskaitymo, gilesnio proto, kad kunigas nesupa saul t , sveiko prie visuomen s priart jimo, kad tas kunigas šviesuomen s akyse b t visa galva aukštenis, kad jis netinkam pramog vengt (kaip antai: bendr maudykli ir pliažo, girtavimo ir riebi anekdot pasakojimo, klubuose kortavimo, kavalieravimo)²⁹.

Student dvasios vado uždavinys yra palaikyti studente dor ir stiprinti j tik jime. Žinoma, geriausia pavyksta pasiekti šis tikslas, jei studentas sirašo dar atitinkam organizacij .

Skaitome mes apie šv. Kanizij , kuris buvo idealus mokslus einan ios jaunuomen s draugas. Jis t jaunim myl jo. Iš jo susirašin jimo matyti aiškus t laik student tipas, j vargai ir džiaugsmi, kaip jie susir pin buto klausimu, kaip pinig tr ksta, kaip reikia kovoti su klaidomis ir palinkimais, kokios sunkenyb s moksle ir t. t. Šv. Kanizijaus butas visada b davo student pilnas. Jis darydavo studentams rinkliavas, jis student labdaryb s reikalais pamokslus sakydavo³⁰.

Ir pas mus tr ksta studentams tinkam but , valgykl . Užsieniuose yra kai kur gražiai studentams valgyklos rengtos, jas veda vienuol s. Pavyzdžiui, tokia yra Paduoje (Pensione universitaria). Dar teko aplankyti vokie i Freiburgo Albertusburse. ia yra studentams pasaulie iams butai ir

²⁵ Krieg, Wissenschaft der Seelsorge I, 131.

²⁶ Sexualpädagogische Fragen, 1912, N. 33.

²⁷ Hoffmann, Handbuch der Jugendkunde 158.

²⁸ Faulhaber M., Wir Akademiker und die Kirche, 1913, 1.

²⁹ Židinys, 1935, Nr. 4, 362 pusl.

³⁰ Toth T., Jugendseelsorge 148.

valgyklos. Visa tai dar gero sp džio. Ar nevert t ir mums taip susi-
tvarkyti?

Nemažos svarbos yra rengti religinio turinio paskait , kurios išblaš-
kyt daug abejoni . Kasmet reik t studentijai ruošti — geriausia už-
daras — rekolekcijas. Pirmi bandymai padaryti Kaune ir Pažaislyje atei-
iai daug žada. Rimtas kunigams uždavinys ši inicijatyv gyvai palaikyti.

d. D l pilnumo reik t truput pakalb ti ir apie vyrus . Jei vaik ir
jaunimo pastoracija buvo korektinga, suaugusi j pastoracija bus d kinga.

Vyr pastoracijoje dirbant reikia ypatingo stropumo. Pats kunigas
turi b ti pavyzdingas ir s žiningas pareig pildytojas. Vyr kunigas turi
traktuoti garbingai, jo ne žeisti ir tik tikrai prireikus persp ti. Kunigo as-
menyb vyrui turi b ti imponuojanti, nieko vaikiško jame neturi b ti. Ku-
nigas turi b ti mandagus, myl s ties , teisingas, išmintingai dr sus. Kunigas
neturi pamiršti, kad jis yra ne tik prie altoriaus kunigas, bet ir priva iame
gyvenime Kristaus ir Bažny ios atstovas. Juk ir tarp Kristaus nebuvo
skirtumo, kada Jis pasirod viešumoje arba kada jis buvo bet kurios šeimos
tarpe.

Kunigas turi panašiai elgtis ir su atšalusiais ir su priešingai nusiteiku-
siais žmon mis. Jis neturi teis s išsižad ti savo princip ir kunigiško rim-
tumo. Ir jei kartais kunigas pasielgia nerimtai, kai kurie jam, tarsi, pri-
taria, bet pasitaikius progai, žinoma, j smerkia. Tikt linksmum , žino-
ma, visi m gsta, ir jis kunigo nežemina..

Iš pozityvi darb reikia pažym ti tai, kad kunigas turi stengtis ska-
tinti vyrus, net atšalusius, kad jie dalyvaut pamaldose, reguliariai klau-
syt pamokslu, atlikt išpažint . Kad lengviau b t ši pareig atlikti,
stengtis vyrams kartkart mis paskirti atskiras pamaldas.

Traukiant vyrus prie religin s praktikos, neperkrauti, kad ne gr st .
Pamoksluose iškelti dorybes, kuriomis tur t b ti pasipuoš vyrai, b tent:
tiesos meil , teisingum , vyro rimtum .

Susidurdamas su atšalusiais, kunigas turi ieškoti atšalimo priežas i ,
kurios gal kyla iš neišmanymo dogmatini dalyk arba d l moralini
tr kum . Gal kartais kunigo netaktas vyr atst m .

e. Apie moteris kaip motinas esu jau aukš iau kalb j s. Kaip vie-
nas žymus pedagogas sako, moteris labiau vadovaujasi jausmais — žino-
ma, ne visos — tod l ši savyb reiki tur ti galvoje ir pastoracijos darb
dirbant³¹. Jei moteris pasižymi dievotumu, j laikyti tinkamose v ž se.
Be to, moterys labai naudingai gali dirbti labdaryb s srityje. Ši ger sa-
vyb reikia sunaudoti.

Jei iš charaktering j lietuviu kataliko bruož svarbiausias yra giles-

³¹ Krieg, Wissenschaft der Seelenleilung 140.

nio ir šio moningo religinio pagrindo trūkumas, tai visos kitos neigiamosios savybės yra to trūkumo padariniai. Todėl manau, kad svarbiausias mūsų uždavinys bus sustiprinti religingumą mūsų broliuose, jie labiau susimontinti. Jei šis uždavinys pavyks, tada dorinimo darbas taipgi bus didingesnis.

Be to, turiu dar kartą pabrėžti, kad būtina daugiau reikia kreipti dėmesio į vaikus; tada ir darbas su jaunimu bei suaugusiais bus sėkmingesnis.